

הרצאה 10

התבוננות במחלקה הפסיכיאטרית כקבוצה

ד"ר' עדו פלג

המחלקה הפסיכיאטרית כקבוצה

- שתי תת-קבוצות:

✓ מטופלים

✓ צוות

- קבוצת הצוות מטפלת בקבוצת המטופלים
- כיצד לעצב את הקבוצה המחלקתית הגדולה כך שתקדם בריאות נפשית בצורה המיטיבית?

עקרונות אנליטיים קבוצתיים - תזכורת

- האדם חברתי במהותו
- האדם זקוק לקבוצה והשתייכות כדי להתקיים ולהתפתח
- בבסיס קושי נפשי- חווית בידוד וניתוק
- הרחבת השפה המשותפת של הקבוצה כדי שתכלול בתוכה פרטים מבודדים- גורם מרפא
- ותחשבו על המטופלים שלנו: הדכאוני, הפרנואידי, האגורפובי ועוד...

המחלקה כמקום להתחברות מחדש

- רגע לפני האשפוז:

- המטופלים עם מצוקה גוברת
- אינם מצליחים לקיים קשר מרגיע או מרפא עם סביבתם או המטופלים
- הקרובים חשים חסרי אונים או מאבדים כוחות

ציפיות מהאשפוז:

- הכלה של מצוקת המטופלים והתנהגותם

מכון ישראלי לאנליזה קבוצתית (ע"ר)

ISRAELI INSTITUTE OF GROUP ANALYSIS

- הפגה של המצוקה
- בניית שיתוף פעולה בטיפול ויכולת לחזור לחברה
- כל הכלים הטיפוליים שלנו מקדמים מטרה זו.

מול מה עומד הצוות?

- מטופלים "מפורקים" ולא מובנים
- שונות רבה בין מטופלים ומתחים ביניהם
- דפוסי תקשורת של הזדהות השלכתית ואקטינג אאוט, על המצוקות שהם מעוררים
- אלימות ואובדנות (סכנה)
- לעיתים כורח להפעיל כח וכפייה
- כעס של מטופלים על הכפייה
- ועוד...

ההשפעות על הצוות

- עייפות ושחיקה
- נטייה להתפתחות מנטליות של הנחות בסיס (Bion 1961)
- התקפה מתמדת על היכולת הנפשית של אנשי הצוות לשמור על שווי משקל בין הקשבה ואמפטיה לשליטה במטופלים והתנהגותם.
- משיכה ליחסי "עושה ונעשה לו" (Benjamin 2004) עם משיכה חזקה להתמודדות דרך השתלטות והשתקה
- המאמץ להחזקת המחלקה כמרחב רפלקטיבי: "חשיבה תחת אש" (Hinshelwood 2001)

בצוות עצמו

- שפות מקצועיות שונות
- יחסי היררכיה ומתחים הנובעים מהם
- מידת חשיפה שונה למטופלים
- שונות בתגובה להתנהלות המטופלים וההתמודדות עם השלכותיהם
- מתחים בין אנשי צוות ובין סקטורים
- מצבים של אי הבנה

בחזרה למחלקה כקבוצה

תפקידי הצוות:

- קידום תקשורת פתוחה וקשובה בין המטופלים ובינם לבין הצוות
- שילוב החריגים בתוך רשת תקשורת זו (Foulkes & Antony 1965)
- התמרה השפה הפסיכוטית ודיבור דרך אקטינג אאוט לשפה מובנת ומפורשת (Bion, 1967)
- תנועה ממצב אינטרסובייקטיבי של שליטה הדדית למצב של הכרה בצרכי האחר ושונתו (Benjamin 2004)
- יכולת הצוות לתקשר בתוכו ולקיים חשיבה רלפקטיבית קריטית כדי לאפשר מטרות אלה

ההדרכה הקבוצתית במחלקות

- ניסוח מילולי של חוויות שלא היו מנוסחות ולא ניתן היה לבטא (ההדרכה כחלימה משותפת)
- תנועה משפה קונקרטיה לשפה מטפורית
- בנייה והרחבה של שפה משותפת בתוך קבוצת הצוות, בינו לבין המטופלים ובין המטופלים עצמם
- שיקום קרעים בשפה ובתקשורת ובניית רב-שיח
- הבנת ההשפעות ההדדיות של קבוצת הצוות על קבוצת המטופלים ושל קבוצת המטופלים על קבוצת הצוות.

מהלך ההדרכה

- תפיסת קבוצת ההדרכה כמרחב ל-reverie או חלימה משותפת. Berger & Berman 2007, Ogden 2005
- הזמנה ל Free Floating Discussion בעקבות הצגת הקבוצה
- בחינה של התנסחויות ותובנות מתוך המרחב האסוציאטיבי ותוך התייחסות לתהליכים מקבילים.

מערך ההדרכה הקבוצתית ב"מזור"

- הדרכה אחת לשבוע בכל אחת ממחלקות בית החולים
- הדרכה אחת לשבוע במסגרת כל סקטור בבית החולים
- קבוצה גדולה של כל צוות בית החולים, אחת לחודש

הסלט

מתחים בין סקטורים בצוות

הובאה דוגמה מדיון בקבוצת הדרכה במחלקה סגורה אשר נסובה סביב הסלט אשר אנשי הסיעוד מכינים מדי יום: מי מעורב בהכנה? מי אוכל? מי מרגיש משרת את מי? מה מידת הקשב ומידת ההיכרות בין אנשי הצוות? ובעיקר- נסיון לגעת בקושי להידבר בין הסקטורים השונים במחלקות ומאמץ כנה למצוא שפה משותפת בעזרת פגישת ההדרכה.

חופש הבחירה והתנועה בין שליטה והקשבה

הדרכה בעקבות אסיפה מחלקתית רגע לפני הבחירות: הובאה דוגמה מפגישת הדרכה במחלקה סגורה בה נדונה אסיפת בוקר. באסיפה זו היו טענות של מטופלים בדבר ההתארגנות לקראת הבחירות. בפגישת ההדרכה הצוות התבונן על משמעויות ההגבלה ואובדן חופש הבחירה עבור המטופלים תוך מגע עם זכרונות של הצוות עצמו על דכוי והיעדר חופש. היתה התבוננות על מימדים של חופש וכפיה בעבודה בבית חולים פסיכיאטרי, כולל ביחסים בין אנשי הצוות. העבודה בקבוצת הצוות אפשרה הבנה והכלה טובה יותר של התהליכים והקשיים בקרב המטופלים.

מתן משמעות ובניית שפה משותפת

הדרכה בעקבות קבוצה דינמית למטופלים פסיכויטיים במחלקה סגורה: הוצגה ויניטה מקבוצה דינמית למטופלים פסיכויטיים במחלקה סגורה. בקבוצה זו עלו נושאים הקשורים למפגש בין בני תרבויות שונות והמשאלה להבנה וקרבה. כמו כן, באותו הקשר, עלו גם היבטים עזים של הדרה וכיבוש, בין השאר תוך התייחסות לקונפליקט היהודי ערבי בישראל. ברור על קבוצה זו בקבוצת ההדרכה, עלו תהליכים מקבילים של הדרה בתוך הצוות המטפל. ההדרכה על קבוצת המטופלים סייעה להתמודד עם תהליכים אלה כמו גם להבין טוב יותר את הדינמיקה בקרב קבוצת המטופלים.

תודה

את המאמר המלא עליו מבוססת ההרצאה ניתן למצוא בספר "טיפול קבוצתי אנליטי בארץ זבת חלב

ודבש"

בעריכת רובי פרידמן ועל דורון,

הוצאת "אח" 2015

עמודים 303-316

דר' עדו פלג pelegidomd@gmail.com